

CİNSİYET DİSFORİSİ (CİNSİYET HOŞNUTSUZLUĞU) NEDİR?

İngilizce'de "Gender Dysphoria," Türkçe'de ise "Cinsiyet Disforisi" veya "Cinsiyet Hoşnutsuzluğu" olarak adlandırılan durum, kişinin biyolojik cinsiyetinden (cinsiyet ideolojisi buna "atanmış cinsiyet" de der; cinsiyetin sonradan seçilebilir bir özellik olduğu algısını oluşturmayı amaçlar) ve bu cinsiyetin özelliklerinden duyduğu hoşnutsuzluk halini ifade eder.

Cinsiyet Disforisi Belirtileri Nelerdir?

Cinsiyet disforisi yaşayanlar, biyolojik cinsiyetlerine ait olan birincil cinsiyet özelliklerinden (örneğin, genital organlar) veya ergenlik döneminde gelişen ikincil cinsiyet özelliklerinden (örneğin, erkeklerde ses tonunun kalınlaşması, yüz ve vücutta kılların çıkması, göğüs ve omuzların genişlemesi; kadınlarda meme gelişimi, kalçaların genişlemesi) hoşnutsuzluk duyar.

Cinsiyet disforisi, çok sayıda başka rahatsızlığı da kapsayabilecek oldukça genel bir tanıdır. Cinsiyet disforisi yaşayan bireylerin yaklaşık yüzde 70'inde görülen psikolojik durumlar arasında anksiyete bozuklukları (panik bozukluk, sosyal anksiyete bozukluğu, travma sonrası stres bozukluğu), duygudurum bozuklukları (majör depresyon, bipolar bozukluk vb.), yeme bozuklukları (anoreksiya nervoza, bulimiya nervoza vb.), psikotik bozukluklar (gerçeklikten kopmayla sonuçlanan rahatsızlık), dissosiyatif bozukluklar ve madde kullanım bozuklukları yer almaktadır. Cinsiyet disforisi yaşayanların yüzde 29,6'sında dissosiyatif bozukluk (yaşanan zorlu yaşam öyküsü neticesinde kişinin bu öyküyü yaşamamış olmak adına bilinçsizce başka bir iç karakter oluşturması) ve yüzde 45,8'inde yaşam boyu majör depresif atak yaygınlığı tespit edilmiştir.

Cinsiyet Disforisi Neden Kaynaklanır?

Yapılan araştırmalar, cinsiyet disforisinin ergenlik kaygıları, sosyal medya etkisi ve transseksüelizmin sempatik bir şekilde tasvir edilmesi ile ortaya çıkan sosyal bir bulaşma olabileceğini düşündürmektedir. Sosyal çevredeki değişimler, ergenlik sırasında beklenen ve gerçekleşen vücut değişiklikleri ve duygusal ve cinsel çekim deneyimlerinin de ergenlerin ilgi alanları, davranışları ve cinsel meyillerini yönlendirebileceği ve cinsiyetlerine dair sorunlarını geçici veya kalıcı yönde etkileyebileceği gözlemlenmiştir [1].

Bunların yanı sıra toksik strese neden olan "Olumsuz ocukluk ağı Deneyimleri", bir çocuğun büyürken karşılaşabileceği veya tanık olabileceği duygusal, fiziksel veya cinsel istismar, ihmalkarlık, aile içi şiddet gibi olayları tanımlar. Bu deneyimler, genellikle kişinin gelişimini etkiler ve kişisel kimliğin şekillendiği dönemlerde derinlemesine değişikliklere yol açar. ocuk cinsel istismarı, fiziksel temasın ötesine geçer. Pornografiye maruz bırakma veya cinsel içerikli kitapların kullanılması gibi temas dışı istismarlar da çocuklar üzerinde çok ciddi etkilere sahiptir.

Ayrıca neredeyse tüm gençler akıllı telefon kullanmakta ve bu da onlara YouTube, Reddit, Tumblr, Wattpad gibi çevrimiçi platformlara engelsiz erişim sağlamaktadır. Bu platformlar, sosyal bulaşma ve manipölasyon karşısında savunmasız olan gençlerin cinsiyet disforisi geliştirmelerine katkıda bulunan en önemli alanlardan biri olarak öne çıkmaktadır. Gençler arasında "ani cinsiyet disforisi"nin nedenlerini araştıran Brown Üniversitesi bilim adamları, akran etkisinin ve taklit edilme davranışlarının ergenler arasında transgender kimlik gelişiminde önemli bir rol oynadığı sonucuna varmıştır.

Ne Sıklıkla Görülür?

Literatüre bakıldığında, epidemiyolojik araştırmaların cinsiyet disforisinin büyük ölçekli yaygınlığını incelemeyeceği görülmektedir. Bu yüzden, genellikle gençlerde bu hoşnutsuzluğun yaygınlığını tahmin etmek için ebeveynlerden gelen raporlar ve kişisel bildirim ölçekleri kullanılmaktadır. Örneğin, bir araştırma [2], ebeveynlerin çocuk davranışlarını değerlendiren raporlarla cinsiyetler arası davranış yaygınlığını incelemiştir. Sonuçlar, yedi yaşındaki erkeklerin %3.7'si ve kızların %5.7'sinin karşı cins gibi davrandığını veya karşı cins olmak istediğini göstermiştir. Bu oranlar on yaşındaki çocuklar için %2.7 ve %3.6'ya düşmüştür.

Tayvan'da, 5010 üniversite öğrencisi arasında cinsiyet hoşnutsuzluğu yaygınlığı, 'Keşke karşı cinsten olsaydım' ifadesinin yer aldığı bir ölçekle değerlendirilmiştir [3]. Elde edilen sonuçlara göre, kız öğrencilerin %7,3'ü ve erkek öğrencilerin %1,9'u karşı cins olmayı "çok" sıklıkla arzuladıklarını ifade etmişlerdir.

Aynı ifade, Hollanda'da 11-18 yaş aralığındaki 760 gençle gerçekleştirilen bir çalışmada da dikkat çekici bir şekilde kullanılmıştır [4]. Bu araştırmada, erkeklerin %5'i ve kızların %8,4'ü, zaman zaman veya sıkça karşı cinsten olmak istediklerini belirtmişlerdir.

Erişkinler arasında cinsiyet hoşnutsuzluğunun yaygınlığı hakkında resmi epidemiyolojik çalışmalar yapılmamıştır. Tahmini sayılar genellikle cinsiyet (LGBT ideolojisinin deyimiyile "cinsiyet kimliği") karmaşası sebebiyle sağlık hizmetlerine başvuran bireylerin sayısıyla veya anket çalışmalarıyla elde edilmektedir. İsveç'te yapılan bir çalışma [5], cinsiyet değiştirme sürecine başlayan kişilerin yıllık insidansını (belirli bir nüfus birimi başına düşen vaka sayısı) incelemiştir. Bu alışma, erkekten kadına geçişlerde 1.000.000'da 3.2 ve kadından erkeğe geçişlerde 1.000.000'da 1.9 oranında hoşnutsuzluk olduğunu göstermiştir.

Toplum temelli çalışmalar ise erişkinler arasında cinsiyet hoşnutsuzluğunun daha yaygın olduğunu ortaya koymaktadır. Amerika'da yapılan bir çalışma [6], katılımcıların %0.39'unun cinsiyet hoşnutsuzluğu yaşadığını göstermiştir. Benzer şekilde, Belęika'da yapılan bir çalışmada ise erkeklerde %0.7, kadınlarda %0.6 oranında hoşnutsuzluk tespit edilmiştir [7]. Türkiye'de ise cinsiyet hoşnutsuzluğunun yaygınlığını inceleyen güncel bir çalışma bulunmamaktadır.

Geçmişten Günümüze Cinsiyet Hoşnutsuzluğu

İlk vakalar 19. yüzyıla kadar tanımlanmamış olsa da, 1853 yılında Frankel tarafından tanımlanan ilk vaka raporu yayınlanmıştır. Bu tür durumlar, cinsel kimlikle ilgili farklılıkları tanımlamak amacıyla ilk kez 1893 yılında Richard von Kraft Ebing tarafından "karşı cinse ait hissedenden eşcinseller" olarak açıklanmıştır.

Daha sonra, cinsiyet konusunda profesyonel yardım sunan kuruluşlar ve çalışmalar geliştirilmiştir. Örneğin, Harry Benjamin tarafından kurulan ve ismi daha sonra Dünya Transseksüel Sağlığı Meslek Birliği (WPATH) olarak değiştirilen bir organizasyon, cinsiyet hoşnutsuzluğunun tedavisine ilişkin standartlar ve prensipler belirlemiştir. Bu standartlar, tıbbi ve psikolojik bakımın nasıl yapılması gerektiğini ele almaktadır. Ancak yakın zamanda sızdırılan WPATH dosyaları, bu uygulamaların tamamen deneysel mahiyette olduğunu ortaya koymuştur.

Cinsiyet hoşnutsuzluğuna profesyonel yaklaşım zaman içinde evrim geçirmiştir.

Tartışmalı çalışmalara imza atan John Money, “**toplumsal cinsiyet rolü**” temini icat ederek cinsiyetin doğumdan sonra oluştuğunu ve en büyük değişimin üç ila dört yaşlarında meydana geldiğini öne sürmüştür. Ayrıca "cinsiyet kimliğinin" biyolojik faktörlerden bağımsız olduğunu ve bebeklerin cinsiyetinin yetiştirilme tarzıyla şekillenebileceğini söylemiştir. Ancak, Money'nin yaptığı "John/Joan" ya da ikizler deneyi olarak bilinen bir çalışmanın detaylı bir şekilde incelenmesi sonucunda, Money'nin yanlış olduğu ortaya çıkmıştır. Bu deneyde, sekiz aylıkken cerrahi bir komplikasyon sonucu penisini kaybeden ve daha sonra kız çocuğu olarak büyütülen John'un (gerçek adıyla David Reimer), ergenlik döneminde tekrar erkek olarak yaşamayı tercih ettiği görülmüştür. Bu ve benzer vakalar, cinsiyetin aslında anne karnında kalıcı şekilde kodlandığının ispatıdır.

Genetik araştırmalar, cinsiyet hoşnutsuzluğunun kökenlerini anlamak amacıyla yapılan ilk çalışmalar arasında yer alır. 1979'da, cinsiyet hoşnutsuzluğu yaşayan erkek çocuklarla gerçekleştirilen bir araştırmada [8], çocukların kromozomal bir anormalliğe sahip olmadığı ortaya konmuştur.

Yine cinsiyet farklılıklarının genetik temellerini inceleyen başka bir araştırmada, erkeklerin genleri üzerinde çalışmalar yapılmış, ancak cinsiyet hoşnutsuzluğu ile ilişkilendirilebilecek genetik farklılıklar tespit edilememiştir [9].

1980'de Amerikan Psikiyatri Birliği (APA), kişinin kendi cinsiyeti ile ilgili yaşadığı rahatsızlığı "cinsel kimlik bozukluğu" olarak adlandırmış ve bu durumu bir tür ruhsal hastalık olarak tanımlamıştır. Fakat 2013 yılında APA, "cinsiyet hoşnutsuzluğunun kendiliğinden bir ruhsal bozukluk olmadığı" kararına varmış ve "cinsel kimlik bozukluğu" sadece zihinsel ve fiziksel zarara neden olduğu durumlarda tıbbi bir durum olarak kabul edilen "cinsiyet disforisi" olarak yeniden sınıflandırmıştır.

"Disfori" esasen tıp literatüründe stres, anksiyete ve depresif bozukluk gibi çeşitli zihinsel durumlarla ilişkilendirilen ve tedavi prosedürleri olan eski bir terimdir. Ancak APA tarafından yapılan son sınıflandırmada, cinsiyet ile ilgili bir uyumsuzluğun söz konusu olduğu durumlarda, psikolojik değerlendirmenin gerekli olmadığı öne sürülmüştür. Sınıflandırmada yapılan değişiklik, cinsiyet disforisi teşhisi konulan kişilere cinsiyet değişimi haricinde seçenekler sunmak yerine, karşı cinsiyet hormonları ve cerrahi müdahaleler ile geri dönüşü olmayan tıbbi uygulamaların tek çözüm olduğu inancını teşvik etmiştir.

Cinsiyet Disforisinin Tedavisi

Cinsiyet disforisi psikolojik bir sorundur. Psikolojik sıkıntıları vücut parçalarını keserek, sağlıklı göğüsleri alarak ya da göğüs implantı yaparak, cinsel organları yeniden şekillendirerek ve görünüşü erkeksileştirmek ya da kadınsılaştırmak adına güçlü karşı cinsiyet hormonları reçete ederek tedavi etme yanılgısı, masum hastalar için ömür boyu sürececek fiziksel ve psikolojik sonuçlar getirmiş ve bunun sonucunda mutsuzluk, pişmanlık ve intiharın görüldüğü sayısız vaka görülmüş ve görülmeye devam etmektedir.

Transseksüelliği teşvik eden bir ülke olan İsveç'te yapılan büyük bir araştırma, cinsiyet değiştirme sürecinden geçen bireylerin intihar etme oranının kalan nüfusa göre yirmi kat fazla olduğunu göstermektedir.

Cinsiyet değişimini teşvik eden büyük kampanyalara rağmen, yapılan araştırmalar, cinsiyet disforisiyle mücadele edenlerin çoğunun cinsiyet değiştirme sürecine başlatılmayıp kendi halinde bırakıldığı takdirde disforiden kendiliğinden kurtulacaklarını ve biyolojik erkekliklerini ya da kadınlıklarını benimseyeceklerini göstermektedir. Cinsiyet disforisi yaşayan kişilerin altta yatan ruh sağlığı sorunları uygun terapi yardımıyla ele alındığında cinsiyet disforisi de ortadan kalkmaktadır.

Sağlık uzmanları, bu kişilerin gerçek ihtiyaçlarını değerlendirmeli ve tedaviyi kişiselleştirmelidir. Kar amacı güden yaklaşımların önüne geçilmeli ve etik standartlara uygun şekilde hizmet sunulmalıdır. Aksi takdirde, cinsiyet disforisi yaşayanların psikolojik ve fiziksel sağlığı, kâr hırsıyla gölgelenmeye devam edecektir.

Kaynaklar

- [1] Steensma, T. D., Biemond, R., de Boer, F., & Cohen-Kettenis, P. T. (2011). Desisting and persisting gender dysphoria after childhood: A qualitative follow-up study. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 16(4), 499-516. doi:10.1177/1359104510378303
- [2] Van Beijsterveldt CE, Hudziak JJ, Boomsma DI. Genetic and environmental influences on cross-gender behavior and relation to behavior problems: a study of Dutch twins at ages 7 and 10 years. *Arch Sex Behav*. 2006;35(6):647-58.
- [3] Lai MC, Chiu YN, Gadow KD, Gau SS, Hwu HG. Correlates of gender dysphoria in Taiwanese university students. *Arch Sex Behav*. 2010;39:1415-28.
- [4] Tick NT, van der Ende J, Verhulst FC. Ten-year trends in self-reported emotional and behavioral problems of Dutch adolescents. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*. 2008;43(5):349-55.
- [5] Landen M, Walinder J, Lundstrom B. Incidence and sex ratio of transsexualism in Sweden. *Acta Psychiatr Scand*. 1996;93(4):261-3.

Sources

- [6] Meerwijk, Esther L, and Jae M Sevelius. Transgender Population Size in the United States: a Meta-Regression of Population-Based Probability Samples. American Journal of Public Health vol. 2017
- [7] Van Caenegem, E., Wierckx, K., Elaut, E. et al. Prevalence of Gender Nonconformity in Flanders, Belgium. Archives of Sex Behavior 44, 2015 p.1281-87
- [8] Bradley SJ, Zucker KJ. Gender identity disorder and psychosexual problems in children and adolescents. Can J Psychiatry. 1990;35(6):477-86.
- [9] Lombardo F, Toselli L, Grasseti D, Paoli D, Masciandaro P, Valentini F, et al. Hormone and genetic study in male to female transsexual patients. J Endocrinol Invest. 2013;36(8):550-7.